

שבט מישראל / הרב ישראל פרידמן, רב קהילת טשארטקוב, מח"ס 'שבט מישראל', מאנשעסטער בליל יום הכיפורים צריך לפתוח החלונות

כתב הפרי מגדים (ס' צ מ"ז סוף סק"ב) "בליל יום הכיפורים תפלת ערבית אין לסגור החלונות בדפין, מטעם לקבל ירושלים". והנה דבריו חתומים וסתומים ולעת עתה לא ראיתי מי שעמד על דבריו לבאר מה כוונתו בזה, רק שבספר דרכי חיים ושלום (ס' תשמ"ט) מובא שבליל כל נדרי כאשר הרה"ק המנחת אלעזר ממונקאטש זצ"ל היה בא לבית מדרשו היה מכריז בהתעוררות "פתחו כל החלונות, כולם תהיו פתוחים" והיה פותח הארון הקודש באמרו "אבינו מלכנו פתח שערי שמים לתפילתינו".

ודברי הפרי מגדים צריכים ביאור למה דוקא בליל יום הכיפורים צריכים החלונות להיות פתוחים ולא הזכיר כלל מה דינו של יום הכיפורים עצמו, ואם העדיפות של יום הכיפורים הוא מחמת שביום זה היה הכהן גדול נכנס לבית קדשי הקדשים ולכן צריכים לפתוח החלונות נגד ירושלים, הלא הכהן גדול היה נכנס רק ביום ולא בליל יום הכיפורים.

וכדי לעמוד אולי על ביאור הדברים יש לציין דברי הגמ' ברכות (לד'): "אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן אל יתפלל אדם אלא בבית שיש שם חלונות שנאמר וכוין פתיחן ליה בעליתיה נגד ירושלים", ומצינו כמה טעמים בראשונים. רש"י (ד"ה חלונות) כתב "שגורמין לו שיכוין לבו שהוא מסתכל כלפי שמים ולבו נכנע", והבית יוסף (ס' צה ד"ה וצריך) מביא בשם מהר"י אבוהב "כדי שיהא הבית מתוקן באויר טוב". והרמב"ם (הל' תפלה פר' ה הל' ו) כתב טעם אחר וז"ל "וצריך לפתוח חלונות או פתחים כנגד ירושלים כדי להתפלל כנגדן שנאמר וכוין פתיחן ליה בעליתיה", וכדבריו כתב גם רבינו יונה (סוף פר' ה' דברכות בטעם שניה) "ר"ל שיהיו פתוחים החלונות כנגד המזרח כדאיתא בקרא כנגד ירושלים מפני שעל ידי ההבטה הזאת יכוין בתפלתו כנגד המקום יותר ותהיה תפלתו רצויה ומקובלת", וכן נפסק בשו"ע (ס' צ, ד) "צריך לפתוח פתחים או חלונות כנגד ירושלים כדי להתפלל כנגדן". (וע' בערוך השולחן שם סק"ו).

ובספרי אחרונים מצינו עוד שאלה בענין חלונות בית הכנסת, והיינו שמצינו שאלה גדולה בגדולי הפוסקים אם החלונות צריכים להיות פתוחים דוקא או להיפך שצריכים להיות סגורים. והנה בגמרא ברכות הנ"ל לא נאמר שצריכים לפתוח החלונות רק שאין להתפלל בבית שאין שם חלונות אבל לא מוזכר אם החלונות צריכות להיות פתוחות, אבל בשולחן ערוך (ס' צ, ס"ד) כן מוזכר "צריך לפתוח פתחים או חלונות כנגד ירושלים" (וע' בזה בשו"ת זכרון יהודה (ח"א ס' סג) להגר"י גרינוולד זצ"ל), ובספר שולחן הטהור (ס' צ, ג) כתב "צריך להיות חלונות בבית הכנסת וצריכים שיהיו פתוחים לאויר ולא יחפם בזכויות כי החלונות לא מטעם שיהיה אויר אלא שיהיו פתוחים לאויר ולכתחילה יהיו פתוחים לגמרי בעת התפלה".

ואחר כל זה יש לבוא עכשיו לבאר דברי הפרי מגדים הנ"ל שכתב "כליל יום הכיפורים תפלת ערבית אין לסגור החלונות בדפין מטעם לקבל ירושלים". ואולי יש לבאר את דבריו לפי מה דכתב בספר הקדמון מעבר יבק (שפתי צדק מאמר א פר' כו) מאת רבי אהרן ברכיה ממודינה (נלב"ע בשנת שצ"ט) וז"ל "טעם מנהגן של הרבה מקומות לפתוח חלונות במקום שיש גוסס בר מינן, יש אומרים שהוא לפנות מקום לנשמה שתלך לאות נפשה על דרך וכוין פתיחן ליה וגו' ששם עליית הנשמות.

ועוד נוכל לומר שהוא להבריח הרוחות, ואם הוא לעת בוקר ודאי פתיחת החלונות תהיה מכוונת מלבד האמור להשליט מדת החסד שגוררת אז, וכן נכון לאדם לעשות בכל יום בבוקר קודם עליית השמש לפתוח חלונות ביתו ויכוין לעשות פתח ומסלול לחוט של חסד שיכנס בביתו ובחומותיו כי בזה חסד א-ל יהיה בביתו כל היום. וההיפך בתחלת לילה שבו תרמוש כל חיתו יער יסגור חלונותיו ויכוין להבדיל בין הקודש ובין החול עד כי יבוא זמן חצות שאז יחזרו ויתבלעו בנוקבא דתהומא רבא. והכל הולך אחר כוונת הלב שכפי הכוונה כך יפעל המעשה ויתראה למעלה. לא דבר ריק הוא זה למי שגדל על ברכי החכמים וכל המלעיג צריך כפרה ודאי".

(ויש לציין דבספר שירי המלכות (עמ' רז) מביא שהיה דרכו בקודש של האדמו"ר ר' מרדכי שלמה מבאיאן זצ"ל להתעסק בענינים נעלים ונשגבים שלא ידעו כוונת מעשיו הק', וראו בחוש שדברים טמירים ומופלאים טמונים במעשים אלו, אחד מענינים אלו היה בענין פתיחת החלונות, שראו הרבה פעמים שהרבי מבאיאן מתעסק בעצמו בפתיחת חלונות בביהמ"ד, לפעמים פתח מעט ולפעמים פתח הרבה, והבינו גדולי החסידים שאין הדברים כפשוטם, ופעם אמר על זה האדמו"ר מליובאוויטש זצ"ל להרה"ח ר' ישראל ברזל ז"ל שהוא מתעסק אז בתיקוני נשמות. ולפי דברי המעבר יבק הדברים מובנים).

הרי דברי המעבר יבק ברור מללו שבכל לילה צריך כל אדם לסגור החלונות ורק ביום הם צריכים להיות פתוחים, וכן הובא בספר אמרי פנחם (שער תורת האדם אות קפח) מהרה"ק ר' פנחם מקאריץ זצ"ל "בשאר ימות השנה (חוץ מחנוכה בשעת הדלקת נרות חנוכה) הקפיד דוקא לסתום החלונות בתחילת הלילה והלאדין צריכים להיות בחוץ ולא בפנים כי איתא בזוהר שבלילה תרעין דגן עדן סתימין" עיי"ש.

ולפי הנ"ל מבואר דברי הפרי מגדים, דהגם שבכל ימות השנה צריכים לסתום החלונות בלילה ולא יהיו פתוחים רק ביום, אבל שאני ליל יום הכיפורים דאז צריכים לפתוח החלונות ואין לחשוש משום דבר רע ולכן הזכיר הפרי מגדים דוקא ליל יוה"כ ולא הוצרך להזכיר כלל יום הכיפורים דזה אין שום חידוש שיהא מותר לפתוח החלונות, משא"כ לגבי הלילה שחוץ מליל יוה"כ צריכים החלונות להיות סגורים.